

ዝማሬና መዋሥዕት ።

ምዕራፍ ፩ ።

ዝማሬ ።

፩ኛ የዝማሬ ታሪክ ።

ዝማሬ ማለት ዘመረ አመሰገነ ካለው ከግዕዝ የወጣ ቃል ነው ፤ ትርጉሙም ምስጋና ማለት ነው ። ይኸ ቃል በግዕዝም በአማርኛም ምሥጢሩም ቃሉም የተያያዘ ነው ፤ ይኸውም ብቻ ሳይሆን ሴማውያን በሆኑ ቋንቋዎችም ሁሉ ቃሉም ትርጉሙም እንደዚሁ ያለመለወጥ ይገኛል ። በሌሎች ሴማውያን ቋንቋ ዝማሬ ለሌላም ጩኸት የሚሆን ቃል ነው ፤ የሆነው ሆኖ ዝማሬ ማለት ዛሬ እኛ በአዲስ ዘመን የምንዘምረውን ሁሉ መዝሙር ዝማሬ እንደምንለው በዚያን ዘመን ይዘመር የነበረውን መዝሙር ሁሉ ዝማሬ ብለውታል ።

ይሁን እንጂ ዝማሬ የተባለው ትምህርት በዚህ በያዘነው ክፍለ ትምህርት ውስጥ የተለየ ስምን ፤ የተለየም ክፍልን ይዞ ይገኛል ። ስለዚህ ዝማሬ የተባለው ማንኛውንም ምስጋና ሳይሆን በተለይ የታወቀውን የቅዱስ ያሬድ የሆነውን ፪ኛውን ድርሰት የሚያመለክት ስም ሆኖ ይገኛል ።

በዙዎች ሊቃውንት እንደሚሉት ቅዱስ ያሬድ ይኸን ዝማሬ የተባለውን ድርሰት የደረሰው ዙር አንባ በተባለው ገዳም ተገኝቶ ነው ፤ እርሱም ከአጼ ገብረ መስቀልና ከአቡነ አረጋዊ ጋር በዚህ ቅዱስ ቦታ ተገኝቶ የደረሰውና ፫ ዓመት በዚሁ ቦታ የአስተማሪው እንደሆነ ይናገራሉ ።

ስለ ድርሰቱም የሆነ እንደሆነ ምንም ጥርጥር የሌለበት የርሱ ልዩ ድርሰት እንደሆነ የታመነ ነው ፤ ይኸንም ለመረዳት ስንገልግል ፤ ድርሳን ዑራኤልንና ክብረ ነገሥቱን ልንመለከት ይገባናል ።

እርሱም «ወመሀረ ባቲ ፫ተ ዓመተ በዝማሬ ቃሎሙ ለመላእክት» ሲል እና ገኘዋለን ። ይኸንም ድርሰት ለአገልግሎት የሚውለው በቅዳሴ ጊዜ እንደ መልክአ ቀሩባን ሆኖ ከክብር ይአቲ በኋላ ነው ።

፪ኛ የዝማሬ ክፍል ።

ዝማሬ ሁል ጊዜም ቢሆን በቤተ ክርስቲያን የሚደረሰው ስለ ቅዱስ ቀሩባን ክብር እንደሆነ የታወቀ ሲሆን ፤ ክፍሉም ራሱን በቻለ ክፍል በአምስት

ይከፈላል ፤ እነርሱም የሚከተሉት ናቸው ። ሀ/ ኅብስት ፤ ለ/ ጽዋዕ ፤ ሐ/
መንፈስ ፤ መ/ አኩቲት ፤ ሠ/ ምሥጢር ናቸው ።

ምሥጢርና አኩቲት የሚባሉትን ክፍሎች ገባሬ ሠናዩ ቁስ በአንብሮተ
እድ ጊዜ በመቅደሱ እንዳለ ሆኖ የሚዘምረው መዝሙር ፤ የሚጸልየው ጸሎት
ነው ፤ ለምሳሌ «ለዝ ኅብስት ምስሐ በዓል ፤ ወለዝ ጽዋዕ ደመ ነበልባል ፤
ሦዕዎ እሥራኤል በመልዕልተ ቅዱስ መስቀል » የሚለው ዓይነት ነው ። ሌሎቹ
ሦስቱ ግን ከመቅደሱ ውጪ በመዘምራት ብቻ የሚዘመሩ ናቸው ።

አምስቱ ዓይነት ዝማሬዎች ሁሉ በ፩ ቀን ይባላሉ ፤ የአባባላቸውም ዓይ
ነት ሀ/ አኩቲት የተባለው በቅዳሴው መካከል ላይ ሀበነ ሲል ይዘመራል ።
ለ/ ኅብስት ፤ ጽዋዕ ፤ መንፈስ ፤ የተባሉት ደግሞ ከቅርባን ቀጥለው ይዘመራሉ ፤
ሐ/ ምሥጢር የተባለው ግን በዕጣነ ሞገር ጊዜ ይዘመራል ፤ በጥንት ዘመን አም
ስቱም ክፍል በ፩ ጊዜ እንዲባሉ ያዝ ስለነበር ፤ በዚህ መሠረት ይፈጸም ነበር
ግን አሁን አንድ ብቻ ይባላል ።

ሁሉም በአንድ ጊዜ ሊባሉ እንዲገባም ከዚህ የሚከተለው ቅኔ ያስረ
ዳል «በምሥጢረ አምላክ ተክዕወ ደመ አኩቲቱ ለወልድ ፣ ጽዋዓ መንፈስ
ይጸልል ወይምላዕ እንዘ ሆጣዕና ኅብስተ ነድ» ። በዚህ በዝማሬ ውስጥ እንደ
ሌላው ዜማ ሁሉ ሦስት የዜማ ዓይነቶች ፤ ግዕዝ ፤ ዕዝል ፤ አራራይ ፤ የሚባ
ሉት ሁሉ ይገኙበታል ። የዓመት በዓላት ፤ ክፍለ ዘመናት ሌሎችም ይኸን የመሳ
ሰሉ ነክ የሆኑ ክፍሎችም ይገኙበታል ። እንዲሁም ቅዱሳንን የሚመለከት ልዩ
ልዩ ምሥጢር ይገኝበታል ። የሆነ ሆኖ ጠቅላላው ከላይ የገለጥናቸው ፮ቱ ሲሆኑ
በዝርዝር የሚከተሉት ናቸው ።

ሀ- ኅብስት ፤

ኅብስት የሚባለው ዝማሬ ልዩ ምልክቱ ወይም ሲጀምር እስመ ለዓለም
ምሕረቱ ብሎ ነው ።

የሚገልጠውም ብዙ ጊዜ ፤ ስለ ኅብስተ በረከት ነው ፤ በጠቅላላውም ስለ
ምሥጢረ ቅርባን ነው ። የርሱም ነክ የሆኑ በግዕዝ ፪፻፲፱ ፤ በዕዝል ፩፻፴፪ ሲሆን ፤
ድምር ፫፻፶፩ ዝማሬ ይገኛል ።

ለ- ጽዋዕ ፤

ጽዋዕ የሚባለው ዝማሬ ሲጀምር እስመ አልቦ ነገር ዘይሰዓኖ ለእግዚአ
ብሔር በሚል ነው ። የሚገልጠውም ስለ ጽዋዓ አኩቲት ስለሆነ ብዙ ጊዜ የደ
ሙን ነገር ይናገራል ። የርሱም ነክ የሆኑ በግዕዝ ፪፻፳፭ ፤ በዕዝል ፵፰ ሲሆኑ ፤
ድምር ፪፻፸፫ ዝማሬ ይገኝበታል ።

ሐ- መንፈስ ፤

መንፈስ የሚባለው ሲጀምር ፤ «ሃሌ ሉያ» ብሎ ነው ። የሚገልጠውም ከላይ

እንደተናገርነው የሥጋውንና የደሙን ነገር ሲሆን፤ የዚህ ነክ የሚሆኑ በቅጥር
፵፭ ይገኛሉ ።

ሙ- ምሥጢር ፤

ምሥጢር የሚባለው በቀጥታ ቅዱስ ቅርባንን የሚመለከት ነው ። በጠቅላላው
እርሱን የሚመለከቱ ቅጥራቸው ግዕዙ ፪፻፩ ሲሆን ፤ ዕዝሉ ፶፫ ጠቅላላ
ድምራቸው ግን ፪፻፶፯ ይሆናሉ ።

ሠ- አከባቢ ፤

አከባቢ የሚባለውም በቅጥር ፸፬ ሲሆን ፤ እንደ ክብር ይኣተና ዕጣን
ሞገር ያሉ ፯ ቅጥር ያላቸው አሉ ። አዋልድም የሆኑ ፪ ይገኛሉ ። በጠቅላላው
ሁሉም በአንድ ሲደመር ፩ሺህ፷ ይሆናል ። በዝማሬ ውስጥ የዓራራይ ዜማ ኩነ
ብስት ፳፫ ፤ ከጽዋዕ ፤ ከመንፈስ ፤ የሚገኝ ሲሆን ፤ ከዝማሬ ውስጥ የሚገኘው የዓ
ራራይ ዜማ ያላቸው ቅጥራቸው ፵፫ ብቻ ናቸው ።

ይኸንንም በጠቅላላው ለመማር በተለይም አስተማሪ ለመሆን የአንድ
ዓመት ጊዜ ይፈጃል ። ይኸም ሊሆን የሚችለው በጾመ ድንና በሌላ በልዩ ልዩ
ዜማ የበሰለ እንደሆነ ነው ፤ ምክንያቱም በምልክቱ ሊረዳው ይችላልና ። የሆነ
ሆኖ ፤ ዝማሬ ራሱን የቻለ የዜማ ድምፅ ወዝና ስልት አለው ፤ ራሱንም የቻለ
የምስክር ቦታ አለው ፤ ቦታውም ዙር አባ የተባለው ታላቁ ገዳም ነው ።

ምዕራፍ ፪ ።

መዋሥዕት ።

፩ኛ የቃሉ ትርጉም ።

መዋሥዕት ማለት ቀጥተኛ ትርጉሙ አይታወቅም ፤ ሥራው ግን እንደሚያ
መለከተን የሆነ እንደሆነ ለሙታን የሚደረግ የፍትሐት ጸሎት መሆኑ የታወቀ ነው ።

ይኸም ጸሎት ወይም ዝማሬ ለቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ፤ ለበዓላት ፤ ለአጽዋ
ማት ፤ ይኸንንም ለመሳሰሉ አገልግሎቶች የሚውል አይደለም ። ይሁን እንጂ በዓመት
አንድ ጊዜ ብቻ እንደ ቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ተቁጥሮ የሚዘመርበት ጊዜ አለ ፤
እርሱም የቅዳም ሥዑር ዕለት ነው ፤ በዚያን ጊዜም ቢሆን ቅሉ በፍትሐት መልክ
ይደርሳል እንጂ እንደ ሌላ የቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ይቆጠራል ተብሎ አይደለም ።

በዚያም ጊዜ ቢሆን የሚደርስበት ምክንያት የሙታን በኩር ሆኖ የተነ
ሣው ክርስቶስ የቅዳም ሥዑር በከርሠ መቃብር እንደዋለ ስለሚታመን በሰው
ልጅ መልክ ፍትሐት ለማድረግ የተሰጠ ውሳኔ ነው ።

እንዲሁም ይኸን የመሰለ አገልግሎት አለ ፤ ይኸውም በሕመማት ሳምንት
ለሙታን ፍትሐት የማይደረግ ስለሆነ ፤ በዚህ ዕለት ለሙታንም ፤ ለሕያዋንም
የፍትሐት ጸሎት ለማድረግ ሲባል የገባ ጸሎት ነው ።

ይኸ መዋሥዕት የተባለው ጸሎት የቅዱስ ያሬድ ድርሰት እንደሆነ የታመነ ሲሆን ፤ ከዝማሬ ድርሰቱ ጋር አብሮ እንደደረሰው ይነገርለታል ስለዚህም በትምህርት ጊዜ አብረው ያስተምሩታል ። በሞያም ቢሆን ቅሉ የዚህ ሞያ ያላቸው ሊቃውንት መዋሥዕቱን የሚያስመሰክሩ ዙር አባ በተባለው ገዳም ነው ። በስምም ቢሆን ያለመለያየት ዋዌ እንኳን ሳይሻ ዝማሬ መዋሥዕት በማለት ይጠሩታል ። ለሙታን መታሰቢያ ጸሎት በተደረገ ጊዜ እንደግንዛቱ ጸሎት ለሁሉም የግድ አስፈላጊ ሆኖ ከርሱ ጋር ጉን ለጉን ይደርሳል ። ስለዚህም ለዕለት ፍትሐት ፣ ለሙት ዓመት መታሰቢያ በጠቅላላው ፍትሐት በተደረገ ጊዜ ሁሉ ይደርሳል ። መዋሥዕት የገዝን ዜማ ያለው ስለሆነ ፤ በተለይ ድምፃዊ ካህን ተመርጦ በተመሰጠ ይዘምረዋል ። ይኸም ሳይደርስ የቀረ እንደሆነ የሙቱ ወገኖች ቅር ይላቸዋል ።

የሚዘመረውም የዳዊትን መዝሙር እየተከተለ በዓሉንም ነክ የሆነ አንድም የሙቱን የሕይወት ታሪክ ተከትሎ ነው ። በዚህ መልክ ጥንቱን የተዘጋጀ ስለሆነ ፤ ምሥጢር የጠነቀቀ ደቀ መዝሙር ሲቃኘው ዕለት የደረሰው ድርሰት መስሎ ሲያስደንቅ ይታያል ።

፪ኛ የመዋሥዕት ቊጥር ።

መዋሥዕት ለጊዜው ለዘመኑ ተስማሚ ሆኖ የተሠራ ነው አንድም የሙቱን የሕይወት ታሪክ የተከተለ ሆኖ ተሠርቷል ። ብዙ ቊጥር የያዘውም ለሁሉ ነክ እንዲገኝለት በማለት ነው ። ቊጥሩም የሚከተለው ነው ፤ የመዋሥዕት ቊጥር ፱፻፸፬ ብቻ ነው ። ከዚህ ውስጥ ግዕዝ ፤ መዋሥዕት እናቱ ብቻ ፳፻፫ ሲሆን ፤ ምልጣኑ ፳፻፫ ይሆናል ።

ከዚህ ትርፍ ፯ ይገኛል ። ዕዝል መዋሥዕት ደግሞ እናቱ ፳ ሲሆን ፤ ምልጣኑ ፳ ብቻ ነው ።

ዓራራይ መዋሥዕት ደግሞ እናቱ ፩፻፬ ሲሆን ፤ ምልጣኑ እንደዚያው ፩፻፬ የዚህ ሁሉ ጠቅላላ ድምር ከላይ እንደ ገለጥነው ፱፻፸፬ ሲሆን ፤ ይኸኛውም እናት እናቱን ብቻ ቁጥረን ነው ። ሁሉም የሚጀምረው በዳዊት መዝሙር ነው ፤ አንዳንድ ጊዜ ግን መጀመሪያውም መጨረሻውም የዳዊት መዝሙር ይሆናል ፤ እንዲህ ያለው ከርሠ ዳዊት ይባላል ።

፫ኛ ደንበኛ ፍትሐት ለማድረስ ።

የመዋሥዕት ጸሎት ለማድረስ በመጀመሪያ ጸሎተ አኩቴት ይደረጋል ፤ ቀጥሎም የዳዊት መዝሙር ይጸለያል ፤ እንዲሁም ውዳሴ ማርያም ይደገማል ፤ ከዚያም በኋላ ዕዝል ይመራና ይዘመማል ፤ ይመረገዳል ፤ ይጸፋል ፤ ቀጥሎ እንዘ ነአዙቶ ይደርስና አቡን ይመራል ። ከዚያም በኋላ ፮ ግዕዝ መዋሥዕትና ፤ ፩

ዕዝል ፤ ደግሞም አንድ ዓራራይ ይደርሳል ። ግዕዝ መዋሥዕት የሚደርሰው ሁል ጊዜ ከዳዊት መዝሙር ብቻ ሲሆን ፤ ዓይራራይ ግን ከዳዊት መዝሙር ውስጥ ሰብሕዎ ለእግዚአብሔር እምሰማያት ፤ ሰብሕዎ ለእግዚአብሔር ሰብሐተ ሐዲስ ፤ ሰብሕዎ ለእግዚአብሔር በቅዱሳን ከሚባሉት ብቻ ይደርሳሉ ።

ክነቢያት ውስጥም ደግሞ ይበርክዎ ሁሉ ግብረ እግዚአብሔር ለእግዚአብሔር የሚባለው ብቻ ይገባል ፤ በዕዝል መዋሥዕት ጊዜ ግን ነቢያት ሁሉ እየገቡ ይባላሉ ። ከዚህ ሁሉ በኋላ ግን አቡነ እንደ ገና ይዘመምና ይመረገዳል ፤ ይጸፋል ፤ ከዚህም በኋላ እስመ ለዓለሞች ይቃኛሉ ። እነርሱም አንድ ሌጣ ፤ አንድ ቅንዋት ነክ የሆነ ሁለቱም ይጸፋሉ ። ከዚህ አያይዞ ደግሞ ሠለስት ፤ ቀጥሎም ሰላም ይደርስና የአንድ ሙሉ ፍትሐት ፍጻሜ ይሆናል ።

፩ኛ የጉዞ ፍትሐት ።

የጉዞ ፍትሐት የሆነ እንደሆነ አደራረሱ እንደ ደንበኛው ፍትሐት ከላይ እንደተናገርነው ሆኖ ልዩነቱ አንድ መዋሥዕት ተመርቶ በመካከሉ ዳዊትና ውዳሴ ማርያም ይደገማል ፤ ሌላው አባባል ግን እንደዚያው ነው ። ጉዞም የተባለ በት ምክንያት ሬጣው ከቤቱ ከወጣ በኋላ አንዳንድ ምዕራፍ እያረፈ በጌቱ መንገድ ሰማያት ምሳሌ ይፈታልና ። ደንበኛው ፍትሐት ለሁሉ ትክክል ሲሆን ፤ ሰልፉ እንዲሞቅ ለቅሶው ወግ እንዲያገኝ ከእገሌ ይልቅ የኔ ይበለጥ እያሉ ስለሚረቱ ጉዞ ተብሏል ።

አንዳንዶች ደግሞ የአድልዎ ሥራ እንደተደረገባቸው ለእገሌ እንዲህ አደረጉ ለኔ ግን እንዲህ አላደረጉልኝም እያሉ ያማርራሉ ፤ ይኸንም ለማለት የቻሉት ሁና ቴውን በመመልከት ብቻ ነው ።

ብዙ ጊዜ ፍትሐቱ ደምቆ የሚታየው ፤ ካህን በሞተ ጊዜ ነው ፤ ምክንያቱም ካህኑ የነርሱ የቅርብ ወንድም በመሆን ከልብ ያዘኑለታል ፤ ደንበኛም ጸሎት ያደርሱለታልና ፤ በዚያን ጊዜ አደራረስ ይደርሳል ፤ ቅኔውንም ያጎርፋል ፤ ለተመልካችም ምንው እኔን ካህን ባደረገኝ ያሰኛል ። በዚህም መልክ የተመለከተ ገጣሚ እንዲህ አለ ይባላል ። «ካህንና ዶሮ ሲሞት ነው ሁሉ ፤ በቁመናውግ ጥሬ ነው ራቱ» ። ይኸንም ማለት በሕይወቱ ያልነበረው ክብር ይሰጠዋል ፤ ለማንም ያልተገባ ፍትሐት ይደርስለታል ማለት ነው ።

ልዩ አስተያየት ።

፩—ዝማሬ ፤ ማኅሌት ካልተቆመ ፤ ደብተራም ከሌለ አይባልም ፤ ምክንያቱም ቅሳውስቱ ስለማያውቁት ነው ፤ አንዳንድ ቅሳውስት በቃላቸው የያዙትን ከእንዙ ብዙኃኑ ጋር ይሉታል ።

፪—መዋሥዕት መሪ ጌታ በሌለበት ፍትሐት አይደርስም ፤ ግንዛቤን ደግ
መው ሥርዓተ ቅዳሴውን ብቻ አድርሰው ይተወታል ።

እነዚህ ነገሮች በቤተ ክርስቲያን ቋሚ የጸሎት ቦታ አላቸው ከተባለ በአ
ስፈላጊነታቸውም ከታመነበት እንደ ቅዳሴው ትምህርት አብሮ መሰጠት አለባ
ቸው ፤ ያለዚያ ግን ጸሎቱ እንደ ታገብል ያስገምታል ።

ጥንታዊ የኢትዮጵያ ሥርዓተ ትምህርት ።

ከሊቀ ሥልጣናት ሀብተ ግርያም ወርቅነህ ።